

Paper i tela...

El Chiado

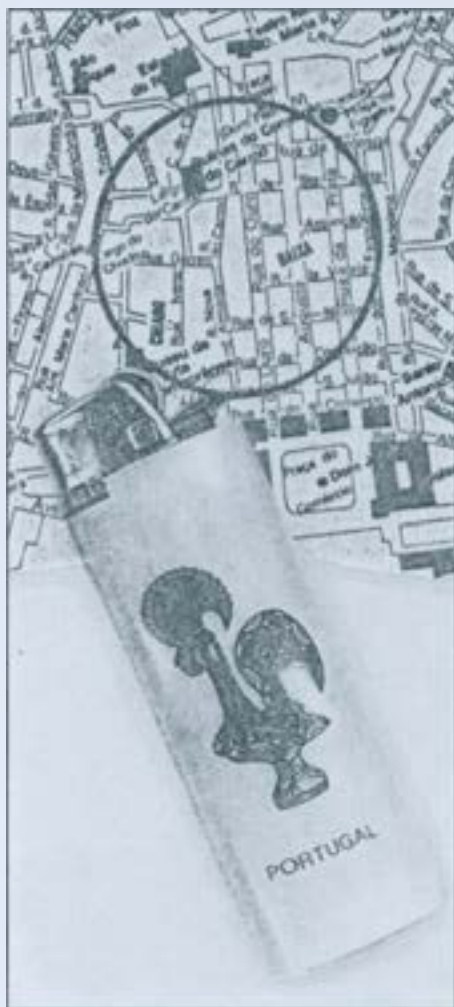
per Ricard Calvo i Duran

Un bon dia, un freret franciscà del segle XVI va decidir de penjar els hàbits i dedicar-se al teatre. Va fer d'actor, de ventríloc, i va ser autor dramàtic, molt popular al seu temps pel seu tarannà, profundament humà, i per les seves facècies. L'Antonio Ribeiro Chiado avui té a Lisboa, al bell mig del barri que ha pres el seu cognom, una estàtua tostemps condecorada per la matèria fecal de successives generacions de coloms.

Una altra estàtua, de bronze, erigida a Fernando Pessoa prop de la terrassa del Cafè Brasileira del carrer Garrett, dona caràcter al barri. Però, sobretot, el Chiado té una colla d'ombres, de fantasmes que conviuen amb el pintoresquisme dels seus carrers sempre plens de gom a gom; d'ombres de personatges que hi han viscut o bé hi anaven a conspirar, a discutir, a estimar, a exhibir-se, a odiar, a somniar, o, potser només a xafardejar. Qualsevol racó del barri, cada llamborda dels seus carrers, serva el ressò de Guerra Junqueiro, d'Alameda Negreiros, d'Eça de Queirós, de Cesàrio Verde...

Barri literari, doncs, mena de Quartier Latin de Lisboa, el Chiado fou, ben bé fins el 1950, una Meca per als intel·lectuals: can Bertrand, la vella -il·lustre- llibreria; el Borges, l'hotel dels literats; A brasileira, el vell cafè, tan inhòspit i tan acollidor a la vegada; can Ferrari, la pastisseria en el paper timbrat de la qual escrigué Pessoa molts dels seus poemes; els antiquaris; les botigues de gravats romàntics, de velles postals, de mapes antics, de raríssimes edicions de l'avantguarda portuguesa; les cases de modes; els argenters; els tenderols dels drapaires...

Centre mercantil de la capital, el Chiado posseeix un meravellós ascensor, dissenyat per Eiffel i dit de Santa Justa, que uneix dos carrers de nivell diferent; giny des del qual hom pot dominar tot el marge dret del Tajo. També té la casa Batalha, una tenda amb 354 anys d'història, i im-

portants establiments comercials, Chiado i Grandella, i els famosos magatzems Piado.

Conjunt urbanístic, nascut dels somnis neoclàssics del marquès de Pombal després del terratrèmol del 1755, va des de la Praça do Comércio a la do Rossio, atresora indrets tan estimats pels seus ciutadans com Sacramento i Crucifixio, es vertebrava entorn dels carrers comercials do Carmo, do Ouro, d'Augusta i da Prata, i arriba fins la Rua do Alecrim, i, a tot estirar, el moll del Sodrè, tot albergant esglésies; placetes amb monuments a il·lustres avantpassats dels lisboetes d'avui; la Facultat de Belles Arts; les casernes de la Guàrdia Republicana; el Museu d'Art Contemporani; oficines de grans companyies financeres, navilieres i d'assegurances; l'arxiu Valentim de Carballo, fons fonogràfic de música portuguesa antiga; edificis històrics, gairebé tots bastits després del terratrèmol del XVIII...

Barriada -amb la Baixa i l'Alfama-

"No volverá,
Lisboa antigua y señorial,
a ser morada real,
a su esplendor feudal..."
(Vella cançó popular)

plena de saudade, d'un romanticisme dolç i trist a l'ensem, d'aiguardent, de bacallà, de baladrers, de cafetins recòndits, de comerços humils, d'enllustradors de sabates, de façanes tronades, de joeries sumptuoses, d'olor a sardines, de vi, de tramvies anglesos, de llambordes, de venedors de loteria, de vida pel carrer...

Patrimoni de la humanitat. Per dret propi. Sense necessitat que ho proclamïn les "patums" de torn ni que les agències de viatges ho imprimeixin als seus prospectes, el vell Chiado és la memòria de Lisboa: de la Lisboa antiga i senyorívola de Castelo Branco, de Saramago i d'Oliveira Martins, de la Lisboa Baixa. Amb certesa, tal com ho canta l'Amàlia Rodrigues.

Aquest estiu hi hem estat. Hem tingut el goig de pendre cafè al Brasileira, de visitar les seves magnífiques llibreries, de tastar els pastissos de can Ferrari, d'admirar els seus aparadors, de seure a les seves terrasses, de beure vinho verde, de pujar als seus vells tramvies, d'escoltar fados, de poder -quin privilegi!- enraonar amb els seus il·lustres fantasmes...

I, just quan fa quinze dies que l'hem deixat, el cremen, ens el cremen. Per ignorància, per imprudència, per inconsciència... o per mala llet, tal com diu el Serrat. Tal com ho cremen -ens ho cremen- tot.

El foc ha començat als magatzems Grandella. Les persones que ho han vist parlen de finestres de les plantes comercials obertes -¿per tal de facilitar el tiratge de les flames?-, de serveis de seguretat que no han funcionat, de vergonya, de misèria...

Parlen d'un mort, de quaranta ferits, de milers de persones sense llar i sense feina, de més de cent mil metres quadrats de cendra... Segurament que algú deu estar-ne molt content, però nosaltres estem empenyats, molt empenyats.

No sabem si mai tornarem a Lisboa. Potser, si hi tornem, el Chiado ja l'hauran reconstruït d'una manera o altra; però el "nostre", el de l'antiga casa Batalha i dels senyorívols fantasmes, ja no el podrem petjar mai més.

L'ombra de Pessoa, tot passejant pel carrer Garrett, aquest estiu ens deia: "Si el cor es posés a pensar, s'aturaria".

Agost del 1988

ALTA SASTRERIA
DE LUXE

Plaça St. Roc, 5
Tel. 725 59 29 - Sabadell